

Avizul Comitetului European al Regiunilor privind „Guvernanța pe mai multe niveluri și cooperarea intersectorială pentru combaterea sărăciei energetice”

(2019/C 404/10)

Raportor: Kata TÚTTÓ (HU-PSE), membră a Consiliului Local al Sectorului 12, Budapesta

RECOMANDĂRI POLITICE

COMITETUL EUROPEAN AL REGIUNILOR

Observații introductive

1. reamintește că în avizele sale anterioare a subliniat deja că sărăcia energetică ar trebui să fie luată în considerare în procesul de elaborare a diferitelor politici și consideră că recunoașterea explicită a necesității de a ține seama și de consecințele sociale în procesul de modelare a politicilor în domeniul energiei și al climei atât în prezent, cât și în viitor, reprezintă una dintre cele mai importante evoluții politice din ultimii ani. Prin urmare, combaterea sărăciei energetice ar trebui să fie integrată în mod cuprinzător în toate actele legislative relevante de la nivel național și de la nivelul UE;
2. subliniază că, sub aspectul consecințelor sociale, una dintre principalele probleme este cea a sărăciei energetice, care este strâns legată de prioritățile actuale ale Comitetului Regiunilor;
3. consideră că o gestionare a combaterii sărăciei energetice care să țină seama atât de punctele de vedere generale ale Uniunii, cât și de specificitățile locale și regionale, poate contribui în mod semnificativ la consolidarea încrederii cetățenilor în UE și la apropierea acestora de cetățenii europeni, dar și la punerea în aplicare a Acordului de la Paris și la realizarea uniunii energetice;
4. salută faptul că pachetul legislativ al Comisiei Europene intitulat „Energie curată pentru toți europenii” recunoaște importanța combaterii sărăciei energetice și face trimitere în mod explicit la aceasta în mai multe rânduri;
5. subliniază că, după instituirea unui cadru UE, următoarea provocare este de a transpune dispozițiile generale ale pachetului privind energia curată în adaptări ale diferitelor elemente legislative specifice, ținând seama pe deplin de nevoile diferitelor regiuni. Acest lucru va implica atât menținerea conformității cu cadrul general al UE, cât și stabilirea cadrelor și măsurilor necesare bazate pe identificarea și luarea în considerare a diferitelor aspecte ale sărăciei energetice;
6. salută progresele înregistrate în procesul legislativ în ceea ce privește unele elemente importante ale pachetului privind energia curată, în special poziția Parlamentului European privind atât normele comune pentru piața internă a energiei electrice, cât și recunoașterea explicită a necesității ca statele membre să colecteze date complete privind sărăcia energetică, dar și sugestia adresată statelor membre de a interveni în mod flexibil pe piață în vederea combaterii acestui fenomen și extinderea definiției „clienților vulnerabili” (articolul 28) ⁽¹⁾;
7. în special, sprijină cererea PE adresată Comisiei Europene de a elabora orientări privitoare la criteriile care trebuie utilizate pentru a defini un „număr semnificativ de gospodării afectate de sărăcie energetică” [inclusiv în contextul articolului 3 alineatul (3) litera (d) din Regulamentul (CE) nr. 2018/1999 privind PECNI] și sprijină pe deplin premisa PE potrivit căreia „orice proporție de gospodării afectate de sărăcia energetică poate fi considerată semnificativă”;
8. subliniază că, întrucât problema sărăciei energetice este deja bine cunoscută și în prezent tot mai recunoscută de cadrul legislativ al UE, cu obligații explicite pentru statele membre, nimeni nu va putea pretinde în viitor că nu a avut cunoștință despre existența acesteia, motiv pentru care sunt necesare politici și acțiuni concrete; menționează însă că definiția exactă a diferitelor aspecte și efecte ale sărăciei energetice și indicatorii necesari pentru a le măsura trebuie să fie elaborați acordând atenție deplină diversității circumstanțelor regionale și locale, cu scopul de a garanta că măsurile de politică sunt realiste și pot fi puse în aplicare în mod eficient;

⁽¹⁾ P8_TA-PROV(2019)0226, adoptat la 26.3.2019

9. subliniază, totuși, că nivelul local și regional a desfășurat deja acțiuni de pionierat în ceea ce privește combaterea sărăciei energetice, inclusiv valoroasa activitate a parteneriatul privind locuințele din cadrul Agendei urbane a UE;
10. observă că una dintre cele mai bune căi de a eradica sărăcia energetică la nivel european constă în investiții în eficiența energetică și în realizarea unei piețe unice, perfect funcționale, competitive și care oferă prețuri scăzute;
11. salută faptul că noul regulament privind guvernanța uniunii energetice oferă cadrul care permite autorităților locale și regionale să-și facă auzită vocea și să trateze sărăcia energetică ca o prioritate;
12. recunoaște că sărăcia energetică este o provocare societală majoră, cu consecințe sociale și asupra mediului, care trebuie abordată de urgență la toate nivelurile de guvernanță și care necesită o strategie transversală globală, care să țină seama de legăturile dintre obiectivele și instrumentele sociale și de mediu;

Ce se înțelege în principal prin sărăcie energetică?

13. reamintește că Convenția primarilor pentru climă și energie definește sărăcia energetică ca „situația în care, din cauza combinației între veniturile mici, costurile ridicate la energie și eficiența energetică scăzută a locuinței, o persoană sau o gospodărie nu își permite servicii energetice de bază (încălzire, răcire, iluminat, mobilitate și alimentare cu energie electrică), care să garanteze un nivel de trai decent”;
14. subliniază faptul că unul din zece cetățeni europeni nu își poate încălzi în mod corespunzător locuința în timpul iernii și că unul din cinci cetățeni europeni nu își poate permite sisteme de climatizare a locuinței în timpul verii, precum și că peste 80 de milioane de europeni locuiesc în case afectate de umezeală, cu urme de mușegai, fapt legat și de dificultățile pe care le au în a-și încălzi sau răci suficient locuințele;
15. constată că, așa cum se întâmplă în cazul multor alte forme de sărăcie și în combinație cu acestea, femeile sunt mai amenințate și mai afectate de sărăcia energetică. Mai precis, acest lucru este cauzat de inegalitatea veniturilor și de repartizarea inegală a sarcinilor casnice și familiale între bărbați și femei, precum și de faptul că un procent mai mare de părinți singuri și de persoane în vârstă care trăiesc singure sunt femei;

Necesitatea unei abordări globale

16. recunoaște că sărăcia energetică este o problemă foarte complexă, care poate fi soluționată doar printr-o abordare comună și coordonată a diferitelor aspecte sociale, tehnice, economice și bugetare;
17. observă că, pentru evaluarea sărăciei energetice și elaborarea de soluții, este necesar să se colecteze informații foarte variate și să se facă o analiză detaliată a acestora; în special în acest context, subliniază, reluând observația din evaluarea sa asupra impactului teritorial, că sunt necesare informații suplimentare defalcate până la nivelul NUTS 3 și sub acest nivel, după caz, pentru dezvoltarea în continuare a unor indicatori adecvați de măsurare a diferitelor aspecte și efecte ale sărăciei energetice la nivel local și pentru colectarea/prelucrarea informațiilor deja disponibile, spre a fi puse la dispoziția factorilor de decizie;
18. subliniază că pentru combaterea sărăciei energetice trebuie să se recurgă la diferite instrumente de politici publice, care să țină seama de aspectele legate atât de eficiența energetică, cât și de protecția socială;
19. subliniază, în același timp, că o abordare transversală globală nu poate, în niciun caz, să servească drept pretext pentru realizarea obiectivelor de politică și satisfacerea intereselor sectoriale, comerciale sau de altă natură, care nu sunt legate de combaterea sărăciei energetice;
20. atrage atenția autorităților locale și regionale europene asupra faptului că punerea în aplicare a unei asemenea abordări globale este deosebit de importantă și că se poate realiza relativ ușor la nivel local și regional; totuși, pentru ca punerea în aplicare a acestora să fie posibilă, este esențial să se facă schimb de experiență și să se recurgă la alte forme de cooperare;
21. subliniază că situația gospodăriilor afectate de sărăcia energetică este foarte diferită și că fiecare caz prezintă caracteristici unice. Persoanele vizate pot fi locatari sau proprietari de locuințe, care locuiesc în zone urbane sau rurale și care, în general, se confruntă și cu alte dificultăți, care necesită o abordare echitabilă, inovatoare, deschisă și incluzivă la care trebuie să participe toate persoanele vizate;

22. subliniază că sărăcia energetică nu se referă doar la starea locuințelor, ci are și un impact direct asupra sănătății fizice și mentale a persoanelor vizate, afectându-le relațiile sociale, învățarea, posibilitatea de a desfășura activități antreprenoriale sau de alt tip;

Este necesar să se sprijine atât analiza fenomenului sărăciei energetice, cât și eradicarea acestuia!

23. consideră că succesul politicilor publice la nivelul Uniunii necesită, în general, stabilirea unor obiective suficient de ambițioase, concrete și măsurabile;

24. subliniază că, dacă scopul final al unei politici care vizează eradicarea sărăciei energetice nu poate fi decât eliminarea completă a fenomenului, pentru ca procesul politic să fie eficient este necesar să se formuleze obiective pe termen mai scurt;

25. invită Comisia Europeană să propună formularea unor obiective concrete pentru reducerea sărăciei energetice până în 2030 și eradicarea ei până în 2050;

Acțiuni care trebuie întreprinse la nivelul UE

26. salută faptul că garanția accesului la energie nu este doar unul dintre obiectivele de dezvoltare durabilă ale Națiunilor Unite; Pilonul european al drepturilor sociale, lansat în noiembrie 2017, acordă, de asemenea, o importanță deosebită chestiunii protecției sociale, având în vedere că sărăcia energetică este, prin excelență, un domeniu în care se impun măsuri și la nivelul Uniunii;

27. salută viziunea strategică adoptată în noiembrie 2018 de Comisia Europeană, intitulată „O planetă curată pentru toți”, al cărei obiectiv este de a se ajunge la o Europă neutră din punctul de vedere al emisiilor de dioxid de carbon până în 2050, asigurându-se, în același timp, nu numai creșterea nivelului de prosperitate și crearea de locuri de muncă, ci și echitatea socială pentru o tranziție echitabilă;

28. invită instituțiile Uniunii și statele membre să se asigure că oricine poate beneficia efectiv de dreptul la energie la prețuri accesibile și, în acest scop, să analizeze posibilitatea introducerii unui moratoriu privind stoparea sau suspendarea furnizării de servicii publice din cauza neplății utilităților, astfel încât nicio gospodărie să nu rămână fără serviciile esențiale de încălzire sau răcire;

29. consideră că limitarea costurilor excesive ale energiei nu poate fi lăsată doar la discreția concurenței și a autoreglementării pieței și că, de aceea, Uniunea ar trebui să instituie cadre juridice care să ofere statelor membre și autorităților locale instrumentele potrivite pentru a furniza energie la prețuri accesibile. Pentru a menține prețurile energiei la un nivel scăzut, UE și alte autorități trebuie să se asigure mai întâi de toate că oferta de pe piața energiei este suficientă, că există măsuri eficiente de combatere a prețurilor de monopol și că instrumentele de coordonare a tranziției energetice sunt rentabile și nu determină creșterea excesivă a prețurilor;

30. subliniază necesitatea unor măsuri adecvate de prevenire sau de compensare a posibilelor efecte negative ale renovărilor în vederea creșterii eficienței energetice, cum ar fi apariția unui cost suplimentar legat de locuință; în acest context, este esențial să se garanteze o distribuție echitabilă a costurilor și beneficiilor eficienței energetice între proprietarii de locuințe și chiriași;

31. consideră că este necesar ca autoritățile locale și regionale să faciliteze accesul la consiliere gratuită și independentă în materie de energie pentru public și să sprijine o participare mai activă a gospodăriilor la producția de energie;

32. consideră că legislația europeană ar putea fi mult mai ambițioasă și că este necesară o cooperare bazată pe sinceritate și implicare între guvernele naționale și autoritățile locale și regionale, pentru a asigura eficiența guvernantei pe mai multe niveluri;

33. consideră că este esențial să se simplifice și să se extindă accesul la fondurile UE, deoarece mijloacele limitate de acțiune pentru persoanele și grupurile afectate de sărăcia energetică și accesul redus al acestora la serviciile oferite de administrațiile publice joacă adesea un rol în apariția sau agravarea acestei probleme; în plus, arată că renovarea și măsurile de eficiență energetică pot fi limitate de situația financiară a ocupanților și de reglementările privind închirierea, care fac dificilă recuperarea costurilor; în consecință, subliniază că este necesar să se asigure atât stimulente corespunzătoare pentru investițiile chiriașilor și ale proprietarilor în îmbunătățirea eficienței energetice, cât și protecția consumatorilor vulnerabili;

34. solicită o cooperare mai strânsă între Observatorul sărăciei energetice, Convenția primarilor pentru climă și energie și Eurostat;

35. subliniază că este esențial ca transformarea consumatorilor de energie în „prosumatori” să fie considerată drept un instrument de eradicare a sărăciei energetice. În acest scop, ar trebui încurajate inițiative la toate nivelurile, pentru a permite consumatorilor care se confruntă cu sărăcia energetică să devină producători de energie;

Rolul autorităților locale și regionale

36. subliniază faptul că autoritățile locale și regionale se află în prima linie a soluționării problemei complexe a sărăciei energetice, deoarece acestea pot identifica persoanele afectate și cauzele concrete ale fenomenului și pot oferi în mod direct sfaturi și orientări cetățenilor, și că multe dintre măsurile de combatere a sărăciei energetice pot fi puse în aplicare la nivel local;

37. subliniază că, întrucât sărăcia energetică este o problemă foarte complexă, nu se poate aplica o soluție uniformă în toate regiunile UE, și că autoritățile locale și regionale ar trebui, de asemenea, să adopte o nouă abordare cuprinzătoare pentru găsirea mijloacelor adecvate, punând în legătură birourile administrațiilor locale competente în diferite domenii pentru a găsi cea mai bună soluție. Nivelul local și regional are, prin propriile întreprinderi energetice sau societăți locale și mulțumită colaborării cu actori din sectorul privat, resurselor dedicate proiectelor sau acțiunilor de consultanță etc. o anumită putere de decizie, deloc neglijabilă, în privința eficienței energetice și a producției de energie;

38. atrage atenția asupra faptului că politicile de gestionare a sărăciei energetice pot aduce avantaje suplimentare acestor autorități locale, contribuind la succesul altor obiective de politică și sprijinind, de exemplu, politicile ce vizează eficiența energetică, reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră, îmbunătățirea stării de sănătate publică, a incluziunii sociale, a protecției sociale și, astfel, a calității generale a vieții și a durabilității;

39. subliniază că măsurile eficiente de combatere a sărăciei energetice pot ajuta autoritățile locale și regionale ca, prin implicarea grupurilor sociale care până acum au fost mai puțin active și au beneficiat de mai puțină atenție, să extindă baza socială a acțiunilor de combatere a schimbărilor climatice;

40. subliniază, totuși, că acest lucru nu va fi posibil decât dacă instrumentele juridice și financiare ale autorităților locale și regionale vor fi consolidate suficient;

Parcul imobiliar și eficiența energetică

41. subliniază că eficiența energetică reprezintă o legătură importantă între obiectivele legate de neutralitatea climatică și cele referitoare la tranziția energetică echitabilă, care includ gestionarea sărăciei energetice;

42. consideră că îmbunătățirea eficienței energetice a parcului imobiliar constituie una dintre principalele misiuni ale autorităților locale și regionale și că, în acest scop, acestea ar trebui să evite să se concentreze doar pe furnizarea de locuințe sociale, în special în statele membre în care ponderea acestora este scăzută;

43. subliniază că obligația de a renova anual 3 % dintre clădirile care aparțin autorităților centrale ale statelor membre, în vederea îmbunătățirii eficienței energetice a acestora, ar trebui aplicată prin intermediul unor măsuri și cerințe ambițioase, pentru a accelera ritmul de renovare a restului parcului imobiliar; fără aceasta, eforturile de eradicare a sărăciei energetice nu vor avea nicio șansă de reușită într-un viitor previzibil, fără a mai menționa imposibilitatea de a realiza obiectivele climatice;

44. atrage atenția asupra necesității unei alocări cât mai consistente posibil din fondurile Uniunii pentru o renovare globală a parcului imobiliar care să țină seama de aspectul sărăciei energetice, pentru a se evita exact situația în care reabilitarea energetică a locuințelor în care trăiesc locatarii și proprietarii cei mai săraci se face cu întârziere, ceea ce ar duce la agravarea sărăciei energetice și ar împiedica, în plus, realizarea obiectivelor climatice;

45. îndeamnă statele membre să transpună Directiva PEC actualizată⁽²⁾ cât mai curând posibil și cel mai târziu până în martie 2020, întrucât îmbunătățirea performanței energetice a parcului imobiliar existent în UE este direct legată de punerea în aplicare integrală a cadrului legislativ existent;

Importanța Convenției primarilor

46. salută faptul că cel de al treilea pilon al Convenției primarilor pentru climă și energie vizează chestiunea sărăciei energetice, jucând astfel un rol principal în menținerea acestei problematice pe ordinea de zi și în căutarea de soluții; subliniază rolul extrem de valoros jucat de Convenția primarilor în schimburile de cunoștințe și de experiență și în materie de sprijin și orientări metodologice furnizate autorităților teritoriale europene și altor actori;

⁽²⁾ Directiva (UE) 2018/844 a Parlamentului European și a Consiliului din 30 mai 2018 de modificare a Directivei 2010/31/UE privind performanța energetică a clădirilor și a Directivei 2012/27/UE privind eficiența energetică (JO L 156, 19.6.2018, p. 75).

47. subliniază că Convenția primarilor poate continua să se bazeze pe sprijinul său, având în vedere valoarea ridicată a rolului său activ pentru cetățenii europeni, precum și implicarea sa socială profundă;
48. solicită autorităților locale și regionale europene, precum și liderilor acestora să adere la Convenția primarilor și la alte rețele dedicate acțiunilor în domeniul climei și să se implice activ în activitățile acestora, punând un accent deosebit pe schimbul de bune practici locale;
49. reamintește că un grup de membri din cadrul Comitetului Regiunilor joacă rolul de ambasadori ai Convenției primarilor, având misiunea de a face cunoscute activitățile acestora și de a încuraja adeziunea unui număr cât mai mare de entități, și consideră că ambasadorii trebuie susținuți în mod corespunzător pentru eforturile lor;

Observatorul sărăciei energetice

50. subliniază că pentru planificarea și punerea în aplicare de soluții și de măsuri de politică publică adecvate, este esențial să se definească și să se evalueze cu precizie fenomenul sărăciei energetice;
51. regretă faptul că două treimi din statele membre nu urmăresc evoluția sărăciei energetice prin indicatori cantitativi;
52. constată că, până în prezent, activitatea Observatorului sărăciei energetice, instituit de Comisia Europeană, respectă pe deplin obiectivele vizate la înființarea acestuia;
53. având în vedere că durata de funcționare prevăzută a Observatorului se apropie de final, invită Comisia Europeană să analizeze condițiile de prelungire a activității acestuia, să extindă obiectul și misiunile sale în măsura în care acest lucru este justificat și să dezvolte posibilitățile de colectare și de evaluare a datelor, întrucât informațiile colectate de Observator vor continua să fie indispensabile pentru elaborarea adecvată de politici publice în viitor.

Bruxelles, 27 iunie 2019.

Președintele
Comitetului European al Regiunilor
Karl-Heinz LAMBERTZ
